

Proč a jak má současný středoškolák řešit zajištění na stáří?

V Karviné, 22.02.2025

Položená otázka má dvě části, na které postupně předložím svůj úhel pohledu. Pokud bych měl odpovědět velmi stručně PROČ, tak zajištění na stáří by měl řešit už středoškolák, aby nebyl ve stáří závislý na příjmech pouze od státu a s tím velmi pravděpodobně spojenou příjmovou chudobou. JAK se zajistit, velmi závisí na jeho aktuálních zdrojích a finančních možnostech, přístupu k riziku a finanční gramotnosti. V každém případě platí, že nejlepší je začít své finanční a jiné zajištění řešit co nejdříve, protože čas je v této situaci naším esem v rukávu.

V dnešní době se téma finančního zajištění na stáří spojuje hlavně s lidmi středního věku či seniory. Pravda je však jiná – čím dříve člověk začne plánovat svou finanční budoucnost, tím snadněji si zajistí důstojné stáří bez finančních problémů. Současní a budoucí středoškoláci před sebou sice mají desítky let pracovního života, avšak pomalu, ale jistě je začíná dobíhat neudržitelnost současného důchodového systému a blížící se zlomový bod v demografickém rozložení země.

Nebudeme si nic nalhávat, český důchodový systém je zastaralý. Respektive je nastavený podle starého fungování světa, který se dynamicky mění. To, že se důchodový systém nevyvíjí společně s dalšími částmi ekonomiky, je dle mého názoru špatně a potřeboval by velkou revizi a inovaci. Minimálně alespoň upravení, aby odpovídal standardům dnešní doby, její flexibilitě, rychlosti a jednoduchosti.

Problém současného systému je, že je založen na průběžném financování, což znamená, že současné důchody jsou vypláceny z odvodů pracujících, a to ho činí vzhledem ke změnám v demografické struktuře české společnosti dlouhodobě neudržitelný. Česká populace stárne – podle predikcí Českého statistického úřadu bude v roce 2050 téměř 30 % obyvatel ve věku nad 65 let. To znamená, že počet důchodců se zvýší a počet ekonomicky aktivních obyvatel se sníží. Zatímco na přelomu milénia připadalo na jednoho důchodce pět lidí v ekonomicky aktivním věku, o 20 let později to bylo už jenom 3,5. A v roce 2050 to podle predikcí už budou jen dva na jednoho. Tento trend povede ke zvyšujícím se nárokům na státní rozpočet a pravděpodobně i ke snížení náhradového poměru důchodů. Mladší generace, tedy i současní středoškoláci, se právě kvůli tomuto nemohou spoléhat pouze na státní důchod, ale musí hledat i alternativní způsoby, jak se na stáří zajistit, jelikož je zde i možnost, že žádný důchod neobdrží nebo bude tak nízký, že si velikou část nebo celé své výdaje v důchodu budou muset pokrýt sami z vlastních úspor a investic.

Potenciálním způsobem zmírnění tohoto blížícího se problému, by dle mého osobního názoru mělo být zlepšení finanční gramotnosti mladých a jejich vzdělávání v oblasti financí. Bohužel, finanční gramotnost mezi mladými lidmi i dnes stále není zdaleka dostatečná. Podle průzkumů Ministerstva financí ČR, a i mých osobních zkušeností z okolí vrstevníků, většina středoškoláků nemá dostatečné znalosti o investování, důchodovém systému ani o správě vlastních financí. Finanční gramotnost není podle mě v českých školách dostatečně podporována a podněcována u studentů, a proto je na jednotlivcích, aby se sami aktivně prostřednictvím knih, kurzů, podcastů nebo odborných článků sami vzdělávali. Aby by si sami osvojili aspoň základní znalosti ohledně principu spoření, inflace, investování a celkově rozumného hospodaření s penězi.

Problémem však není pouze důchodový nebo školský systém, ale právě i tvrdohlavost a neochota dnešních mladých. Velmi mnoho studentů vůbec nemyslí na svůj důchod nebo na své budoucí finanční zabezpečení. Většina je pořád nastavená tak, jak to bylo obvyklé v minulosti: „stát se o mě postará, já si chci užívat své mládí a budoucnost budu řešit později“. I když se

tento přístup začíná měnit, pořád je zde ve velké části zastoupen, jak jsem zjistil z rozhovorů s mými vrstevníky a ostatními studenty. Je zde však i druhé spektrum mladých, těch více zodpovědných a pohlížejících na svou budoucnost. Bohužel do tohoto spektra lidí zasahují různé nepříznivé vlivy dnešní doby jako jsou například sociální sítě.

Způsobů, jak se mladí mohou v dnešní době pomalu připravovat na stáří je mnoho, velká část z nich se však odvíjí od finanční situace, vzdělanosti v daném oboru a preferencí jednotlivce. Právě například mnou zmiňované sociální sítě mohou být jak prospěšné pro mnohé mladé zainteresované studenty, tak i jistým negativním faktorem. Pokud se zamyslíme nad sociálními sítěmi jako nad prostředkem k výdělku nebo zdrojem informací pro naše rozhodování v oblasti financí, vedou tyto cesty obě úplně jiným směrem. Z hlediska prostředku k výdělku jsou sociální sítě již dnes velmi využívány stovkami mladých i starších lidí, kteří mají díky nim velmi slušné výdělky bez toho, aby museli pracovat například celý den za pásem nebo někde v kanceláři. Tyto osoby by však dle mého názoru neměly být brány jako vzor pro mladé lidi, jelikož dosáhnout zisků tímto způsobem není vůbec jednoduché a mnohdy za nimi stojí velké množství úsilí a práce, které běžný konzument obsahu již nevidí. Jiní „podnikatelé“ v dnešní době naskočili na rozjetý vlak s trendem „Finanční svoboda“. Jedná se o to, že spoustě mladým lidem a studentům nabízejí za menší poplatek takzvaný klíč k rychlým finančním prostředkům. Ovlivňují svoje sledující ke koupi svých kurzů pořizováním mnohdy upravených fotek například uzavřených obchodů na finančních trzích nebo zhodnocení jejich investičních portfolií. Tyto fotky, které mají upravené hodnoty výdělku na takové částky, aby zaujaly, pak vyvolávají u sledujících pocit FOMO (Fear of missing out) a donutí tím sledujícího si pořídit onen kurz tvůrce s vidinou rychlého zbohatnutí. Co už však neví, je to, že daný kurz většinou nemá žádnou přidanou hodnotu a obsahuje pouze základní informace, které by člověk mohl zdarma získat po přečtení pár knih nebo článků. Právě tento způsob výdělku těchto tvůrců do budoucna u studentů a mladých zapříčiňuje nedůvěřivost k finančním trhům a podobně, jelikož většinou takto přijdou o velkou část svých finančních prostředků a vytvoří si nechuť a nedůvěru vůči finančním trhům a podobně.

Podle mě osobně, finanční trhy a dlouhodobé investice jsou jedním z nejjednodušších způsobů, jak si student dokáže již při studiu nebo brigádách začít spořit na svoje stáří a pohodlný důchod, bez potřeby být vázaný na stát a jeho příspěvky na důchod. I když středoškoláci často nemají stálý příjem, mohou si již v raném věku vytvořit základní spořicí návyky. Například z kapesného, brigád či darů mohou odkládat malé částky na dlouhodobé spoření. Důležitá je v tomto případě pravidelnost – i 500 korun měsíčně se díky složenému úročení v dlouhodobém horizontu může a s vysokou pravděpodobností promění na výrazně vyšší částku. Samozřejmě, člověk může využít i klasický spořicí účet u bank. Ty však oproti přímým investicím na finančních trzích vykazují v dlouhodobém průměru znatelně menší procentuální zhodnocení ročně. Ano, přímé investování je oproti spořicímu účtu o něco rizikovější, jelikož si většina lidí pro vyšší zhodnocení vybírá firmy, společnosti anebo komodity, do kterých investovat svoje peníze, sama. Tudíž souhlasím, že rizikovost je větší než u spořicího účtu, ale přesto si myslím, že je investování lepší už kvůli tomu, že nejste tak závislí na bance a státu. Samotné rizika lze výrazně minimalizovat například využitím diverzifikace svého investičního portfolia. Pro tuto volbu je potřeba si dopředu udělat určitou analýzu společnosti, což vyžaduje jistou investici času, kterou mnoha mladých lidí a studentů buď neudělají, nebo ji provedou nedůkladně a pak se jim to vymstí. Jsou zde však i takoví, kteří si udělají analýzu důkladně a ona investice jim může vynést opravdu velké zhodnocení na základě jejich volby vhodné společnosti nebo komodity.

Možností, jak se dá u investování snížit riziko, je investování do takzvané ETF (Exchange Traded Funds) – ten nejznámější je S&P 500, což je vlastně investiční fond, nacházející na sekundárním trhu, který se skládá z pětiset největších amerických společností podle tržní kapitalizace, které jsou obchodovány na burzách. Hlavním důvodem, proč je jak S&P 500, tak i další ETF velmi žádané, je to, že tím, jak se fondy skládají z více firem najednou, a ne pouze z jedné, jsou již v základě velmi dobře diverzifikované, což značně eliminuje nutnost podrobné analýzy jednotlivých společností, na rozdíl od přímého investování. Navíc třeba zrovna mnou jmenovaný fond skoro každoročně i se zaznamenanými výkyvy v některých letech má v průměru návratnost a zhodnocení okolo šesti až desíti procent ročně. Což už samo o sobě je několikanásobně více než zhodnocení na spořicímu účtu.

Dalším způsobem, jak si člověk může naspořit, v tomto případě i ve velmi krátkém časovém období, je takzvaný „trading“. Ten velmi zjednodušeně funguje tak, že člověk na akciových trzích spekuluje o ceně aktiv na základě analýz trhu a různých obchodních strategií a dle toho obchoduje s rozdílem ceny mezi nabídkou a poptávkou a inkasuje zisk z rozdílu jeho vstupu a výstupu z daného obchodu. Nebudu však do tématu tradingu zabředávat více, jelikož je velice rizikový a člověk se potřebuje velmi dobře orientovat v daném oboru, aby byl dlouhodobě profitabilní, takže není ideální volbou pro neznalé středoškoláky.

Nemohu opomenout i různá doplňková penzijní spoření / připojištění podporovaná státem, například příspěvky od zaměstnavatele a státní podporou. Dle mého názoru však tyto doplňkové „bonusy“ neřeší problém, který jsem načrtl na začátku. Člověk, který by se soustředil pouze na tyto doplňky, by byl opět vázaný na stát, stejně jako s důchodem. Kdoví, možná stejně jako hrozí středoškolákům vymizení důchodu, je možné, že zmizí i tyto benefity poskytované státem (příkladem je snížení výše státní podpory v roce 2024 platné i na již existující smlouvy), proto bych se na ně nespolehl.

Samozřejmě další cestou k zajištění a finanční nezávislosti ve stáří, je vytváření dodatečných příjmů, například prodej e-knih, investice do nemovitostí a podobně. V případě investic do nemovitostí lze začít s garsonkou či malým bytem, který člověk v průběhu let pronajímá a získá tak zdroje pro investici do větší nemovitosti, ze které může ve stáří čerpat pasivní příjem. Tato možnost je však s ohledem na aktuální vývoj cen nemovitostí pro většinu středoškoláků nerealizovatelná.

Již během studia může mladý člověk přemýšlet o investicích také do seberozvoje a vlastního vzdělání a díky tomu si rozšířit možnosti, jak si vybudovat zdroj příjmů, který bude fungovat i v důchodu. Velikou výhodou je v dnešní době umět nějaké řemeslo, jelikož schopných lidí je čím dál méně. Proto si může šikovný řemeslník nebo výrobce nějakého produktu přijít k velmi pěknému občasnému přivýdělku. Pokud se mu podaří vymyslet či vytvořit něco unikátního, co si např. nechá patentovat, může to při správném postoji a strategii fungovat jako pasivní příjem v budoucnu.

Je zde však faktor, na který není radno zapomínat a to je, abych se vrátil k finanční gramotnosti studentů a mladých lidí obecně, vyhýbání se dluhovým pastím. Krátkodobé investování nebo zakládání vlastního podnikání může být velice finančně nákladné. Proto si myslím, že by se obecně investovat a podnikat mělo s vidinou dlouhodobého horizontu. Nezodpovědné nakládání s penězi může vést k zadlužení, což může jak v krátkodobém, tak v dlouhodobém horizontu výrazně ohrozit finanční stabilitu jedince. Mladí lidé, obzvláště ti s nižšími příjmy, by se měli vyhýbat rizikovým půjčkám, jako jsou kreditní karty, spotřebitelské úvěry na zbytečné

věci nebo nevýhodné splátkové programy, a tím se pokoušet financovat například svoje investice nebo trading. Dobrým pravidlem je podle mě řídit se zásadou: „Pokud si něco nemohu dovolit zaplati hned bez toho, aby to ovlivnilo velkou část mých financí, nemohu si to dovolit vůbec.“

Závěrem bych rád prohlásil, že zajištění se na stáří je dlouhodobý proces, který by měl zkrátka dle mého názoru začít co nejdříve. Nemyslím tím pouze odkládání financí, ale celkově i vzdělávání v ohledu finanční gramotnosti. I když se může zdát, že pro středoškoláka je otázka důchodu příliš vzdálená, realita je taková, že právě mladí lidé mají nejlepší příležitost využít sílu času, složeného úročení a investování ke svému prospěchu. Čím dříve člověk začne, tím jednodušší pro něj bude dosáhnout finanční nezávislosti a klidného stáří.

ZDROJE:

<https://www.e15.cz/investice/mladi-lide-na-statni-duckody-moc-nespolehaji-vedi-ze-vlada-dosavadni-rust-penzi-pribrzdi-1413239>

<https://admiralmarkets.com/cz/education/articles/etfs/etf-vs-index>

<https://financnezdravejsi.csas.cz/cs/resim-budoucnost/investice-v-mladi-cesta-k-bohatstvi>

<https://www.tradingview.com/symbols/SPX/>

<https://www.mpsv.cz/mladi>

Další zdroje pro tuto esej jsou čistě z mojí hlavy a mých znalostí v tématu.